

PM 2013:70 RIV (Dnr 001-196/2013)

Utbildning för elever i samhällsvård och fjärr- och distansundervisning (SOU 2012:76)

Remiss från Utbildningsdepartementet

Remisstid den 7 maj 2013

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Som svar på remissen ”Utbildning för elever i samhällsvård och fjärr- och distansundervisning (SOU 2012:76)” hänvisas till vad som sägs i promemorian.

Föredragande borgarrådet Lotta Edholm anför följande.

Ärendet

Regeringen beslutade i september 2011 att uppdra åt en särskild utredare att klarlägga om regleringen i frågor som rör utbildning för barn och ungdomar vid hem för vård eller boende (HVB), särskilda ungdomshem (som drivs av Statens institutionsstyrelse, SiS) och sjukhus eller annan motsvarande institution behöver förtydligas.

Utredaren fick även i uppdrag att utreda om distansundervisning i vissa fall bör vara ett alternativ till reguljär undervisning för elever i de obligatoriska skolformerna samt gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Utredningens ståndpunkt är att skollagens (2010:800) bestämmelser om tillgång till en likvärdig skolgång ska gälla alla skolpliktiga elever. Utredningen lämnar ett antal förslag för att stärka samverkan mellan socialnämnden och utbildningsnämnden och för att säkerställa att barn i samhällsvård får utbildning.

Remissen finns att läsa i sin helhet på regeringens hemsida:

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/20/36/60/08f05c0b.pdf>

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, utbildningsnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd och Östermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret är positivt till förslagen och anser att frågan är angelägen. Emellertid bedömer kontoret att kostnaderna kommer att öka i och med förslagen på utbildningsdokument och att fler skolformer än grundskolan kommer att omfattas av förordningen om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet.

Socialnämnden välkomnar de förslag som utredningen har avseende barn i samhällsvård. Kunskapen om utbildningens betydelse både för barns och ungdomars situation under tiden de vårdas samt utbildningens betydelse i ett livsperspektiv har ökat under de senaste åren.

Utbildningsnämnden anser att utredningens förslag är bra. Det är angeläget att säkerställa att även barn och unga som är placerade i samhällsvård eller är på sjukhus

så långt möjligt får en likvärdig utbildning som andra barn och unga. Det är också bra att tydliggöra socialnämnders respektive utbildningsnämnders ansvar när det gäller vård och utbildning så att roller och förväntningar klargörs.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd delar utredarens uppfattning att skollagens bestämmelse om tillgång till en likvärdig skolgång ska gälla alla skolpliktiga elever. Det innefattar även att de barn och ungdomar som vistas på HVB ska ha sin skolgång i en skola inom skolväsendet.

Östermalms stadsdelsnämnd tillstyrker samtliga förslag i utredningen.

Mina synpunkter

Regeringens betänkande presenterar ett antal förslag som kommer att öka möjligheterna för de barn och unga som är placerade i samhällsvård eller är på sjukhus att få en bra utbildning. Betänkandet slår exempelvis fast att skollagens bestämmelse om tillgång till en likvärdig skolgång ska gälla alla skolpliktiga elever. Det är en uppfattning som jag helt delar och det är av stor vikt att alla unga kan fullfölja skolgången med goda resultat.

Stockholm ställer redan i dag tydliga krav på att alla placerade barn får sin undervisning på en kommunal skola eller en fristående skola med tillstånd från Skolinspektionen. Inga barn eller unga ska placeras i en institution som inte garanterar en bra skolgång. När det gäller familjehemsvården pågår i Stockholm även ett utvecklingsarbete, där bl.a. projektet SkolFam är en del, för att lyfta familjehemsplacerade barns utbildning.

Det är vidare bra att betänkandet tydliggör socialnämnders, utbildningsnämnders och skolhuvudmäns ansvar när det gäller vård och utbildning så att roller och förväntningar klargörs. Men för att samverkan ska kunna fungera fullt ut mellan dessa, både före, under och efter placering, måste sekretessbestämmelserna ses över.

I Stockholm har utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen i ”Stödmaterial för samverkan och ansvarsfördelning mellan stadsdelsnämndernas verksamheter och skolan” formulerat hur samverkan mellan skolan och stadsdelsförvaltningen ska gå till inför en placering av ett barn. De förtydliganden som utredningen föreslår ger stöd för de rutiner som förvaltningarna gemensamt har formulerat och förankrat i respektive verksamheter.

Det är viktigt att skolgången fungerar även för de barn som är tillfälligt placerade eller vistas på ett skyddat boende. Utredningen saknar ett resonemang om hur dessa barn bäst ska garanteras en god skolgång och det är viktigt att detta förtydligas.

Betänkandets förslag om att ett specifikt utbildningsdokument ska tas fram på central nivå för varje individ skulle innebära en betydande ökad administration. En stor del av detta underlag finns redan ute på skolorna i form av till exempel individuell utvecklingsplan, åtgärdsprogram och elevhälsojournaler och bör kunna sammanställas på varje skolenhet. Det är inte rimligt att detta arbete ska göras på en central nivå.

I betänkandet föreslås också att statsbidraget till särskilda insatser på skolområdet, för de elever som får särskild undervisning på sjukhus eller en institution knuten till ett sjukhus, framöver ska utökas till att inkludera fler skolformer. Trots det bedömer man att detta inte kommer medföra ökade kostnader för kommunerna. Jag delar inte denna bedömning. Om statsbidraget ska omfatta fler skolformer bör även bidraget utökas.

Det är vidare bra att betänkandet skiljer på fjärr- och distansundervisning, men det är samtidigt av mycket stor vikt att inga barn slentrianmässigt blir hänvisade till undervisning i det egna hemmet av exempelvis psykosociala skäl. Liksom utbildningsnämnden fört fram bör den föreslagna fjärrundervisningen kunna omfatta fler ämnen än dem som angivits. Denna form är värd att prova när annan undervisning inte är möjlig eller lämplig.

Aktuell forskning har påvisat att den enskilt viktigaste skyddsfaktorn för hur barn och ungdom lyckas senare i livet är hur de har lyckats i skolan. Jag ser därför positivt på att utredningens förslag är ämnade att ge elever som är placerade i samhällsvård eller är på sjukhus ökade möjligheter till den utbildning de har rätt till.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen ”Utbildning för elever i samhällsvård och fjärr- och distansundervisning (SOU 2012:76)” hänvisas till vad som sägs i promemorian.

Stockholm den 10 april 2013

LOTTA EDHOLM

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Utbildning för elever i samhällsvård och fjärr- och distansundervisning (SOU 2012:76), sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Det antecknades till förteckningen att Miljöpartiet avstår från att delta i beslutet.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av Ann-Margarethe Livh (V) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Föredragande borgarrådets förslag bifalls i huvudsak
2. Dessutom vill jag framföra följande

Artikel 28 i FN:s konvention om barnets rättigheter uttrycker att varje barn har rätt till utbildning. För elever med inlärningssvårigheter är det avgörande att de får lämplig utbildning. Barnets rätt till utbildning måste gälla lika för alla barn och kravet kan inte undantas några skolhuvudmän. Barn som vårdas på sjukhus eller är placerade i samhällets vård ska inte få utbildning som det ställs lägre krav på eller bedrivs av obehöriga lärare.

Utredningens förslag att hemkommunen ska se till att ett utbildningsdokument upprättas bygger på att hemkommunerna inte i tillräckligt stor omfattning tagit sitt ansvar för den placerade elevens utbildning. Visserligen innebär det ökad administration men å andra sidan berör det inte så många elever och kan spara kostnader för samhället på sikt. Självfallet bör dokumentationen lösas på ett så smidigt sätt som möjligt utan att syftet går förlorat,

Det är bra att barn och unga som bor på Hem för vård och boende (HVB) får sina rättigheter om utbildning tydligare tillgodosedda genom att ansvaret för barnens skolgång flyttas över till det allmänna skolväsendet som omfattas av skollagen. Det är inte acceptabelt att barn får en ofullständig utbildning på grund av de vårdas på ett särskilt ungdomshem som drivs av Statens Institutionsstyrelse. Det är självklart att godkänd lärarlegitimation ska gälla för alla lärare hos alla huvudmän som bedriver utbildning.

Reglering av fjärrundervisning kan utnyttjas för att ersätta normal undervisning och bör endast genomföras under en kortare övergångsperiod. Fjärrundervisning ska inte vara ett mer ekonomiskt gynnsamt alternativ för huvudmän som har svårt att rekrytera lärare i moderna språk, samiska, modersmål, inklusive minoritetsspråk eller teckenspråk.

Förslaget att distansundervisning ska få ordnas för elever i särskilda ungdomshem tycker Vänsterpartiet är olämpligt mot bakgrund av det som utredningen själv beskriver. Fjärrundervisning är en krävande undervisningsmetod som ställer högre krav på eleven vad gäller koncentration och närvaro än vanlig undervisning. Elever på särskilda ungdomshem har stort behov av extra stöd av lärare och specialpedagogiska lösningar. Då är distansundervisning en olämplig undervisningsform. Det är inte acceptabelt att elever på särskilda ungdomshem inte ska ha rätt till en undervisning anpassad för deras behov på samma sätt som andra elever har rätt till detta.

Dagens begränsningar för statsbidrag till distansutbildning i utlandet till utlandstjänstgöring borde vara mera tidsenliga och baseras på anknytning till Sverige. Svenskar bor utomlands även av hälsoskäl, förtidspension eller äktenskap med utlandsfödd.

Det antecknades till protokollet att Miljöpartiet avstår från att delta i beslutet.

ÄRENDET

Regeringen beslutade i september 2011 att uppdra åt en särskild utredare att klarlägga om regleringen i frågor som rör utbildning för barn och ungdomar vid hem för vård eller boende (HVB), särskilda ungdomshem (som drivs av Statens institutionsstyrelse, SiS) och sjukhus eller annan motsvarande institution behöver förtydligas.

Utredaren fick även i uppdrag att utreda om distansundervisning i vissa fall bör vara ett alternativ till reguljär undervisning för elever i de obligatoriska skolformerna samt gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Utredningens ståndpunkt har varit att skollagens (2010:800) bestämmelser om tillgång till en likvärdig skolgång ska gälla alla skolpliktiga elever. Utredningen lämnar ett antal förslag för att stärka samverkan mellan socialnämnden och utbildningsnämnden och för att säkerställa att barn i samhällsvård får utbildning.

Socialnämnden ska lämna en underrättelse till ansvarig nämnd för utbildning när beslut har fattats om vård av ett barn utanför det egna hemmet som innebär byte av skola. Socialnämnden ska vidare efter samråd med skolhuvudmannen beskriva i vårdplanen och genomförandeplanen hur eleven ska få lämplig utbildning. Hemkommunen ska se till att ett utbildningsdokument upprättas när man fått en underrättelse från socialnämnden. Utbildningsdokumentet ska innehålla uppgifter som hemkommunen anser att den nya skolhuvudmannen behöver och en bedömning av vilka stödinsatser som eleven har behov av. Dokumentet ska lämnas över till den nya skolhuvudmannen.

Hemkommunen ska få ett uppföljningsansvar för sina skolpliktiga elever som bereds vård på HVB och som går i skola i en annan kommun. Hemkommunens uppföljningsansvar ska även omfatta de skolpliktiga elever som får utbildning av Statens institutionsstyrelse eller särskild undervisning på sjukhus eller institution knuten till sjukhuset. Hemkommunen ska under tiden för samhällsvården eller sjukhusvården följa upp att eleven får föreskriven utbildning. Utredningens förslag fordrar att reglerna om sekretess ses över.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, utbildningsnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd och Östermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 15 mars 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret delar utredningens uppfattning att elever inom samhällsvård har samma rätt till utbildning som elever i skolväsendet. Stadsledningskontoret bedömer att utredningens förslag kommer att innebära en ökad möjlighet för dessa elever att få en likvärdig skolgång. Frågan är angelägen och det är av stor vikt att alla unga kan fullfölja skolan med goda resultat.

Utredningens förslag om att tydliggöra hemkommunens uppföljningsansvar är bra. Stadsledningskontoret bedömer att förslaget om ett utbildningsdokument kommer innebära ökad administration för staden och därmed ökade kostnader. Stor del av underlaget finns redan på skolan i form av till exempel utvecklingsplaner och bör kunna sammanställas. Det är inte

rimligt att detta arbete ska göras på en central nivå. För att hemkommunen ska kunna upprätta ett utbildningsdokument krävs det att den tidigare skolhuvudmannen, både fristående och kommunal, har ansvaret att överlämna informationen till utbildningsnämnden i hemkommunen.

För att samverkan ska kunna fungera fullt ut mellan socialnämnden, utbildningsnämnden och skolhuvudmannen, både den före, under och efter placering, måste sekretessbestämmelserna ses över.

Stadsledningskontoret är positivt att utredningen fastställer att barn och unga som vistas på HVB ska gå i en skola inom skolväsendet. Likaså är det instämmer kontoret i behovet av att förtydliga vilka delar av skollagen som är tillämpliga vid utbildning vid särskilda ungdomshem.

I utredningen förslås det att i gällande bestämmelse om särskild undervisning vid sjukhus eller motsvarande institution ska begreppet motsvarande institution ersättas med begreppet institution knuten till ett sjukhus. Stadsledningskontoret tolkar att det innebär att den särskilda undervisning som genomförts för elever i till exempel skyddat boende i stället kommer omfattas av skollagens bestämmelser om elever i behov av särskilt stöd som till exempel enskild undervisning eller anpassad studiegång.

Till de kommuner som är så kallade sjukhuskommuner utgår det ett statsbidrag och i utredningen framkommer det att många av dessa kommuner måste tillskjuta egna medel för att finansiera undervisningen på sjukhus och motsvarande institutioner. I utredningen föreslås det att förordningen om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet ska utökas från att endast gälla grundskolan till att inkludera fler skolformer. Utredningen bedömer att detta inte kommer medföra ökade kostnader för sjukhuskommunen. Stadsledningskontoret delar inte denna bedömning utan uppskattar ökade kostnader och anser att kostnaderna bör utredas vidare. Stadsledningskontoret förutsätter därför att om förslagen innebär ökade kostnader kommer kommunerna att kompenseras.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 mars 2013 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen och att omedelbart justera beslutet.

Reservation anfördes av Inger Stark (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Marie Ljungberg Schött m.fl. (M), Ann-Katrin Åslund (FP), Stina Bengtsson (C) och Ewa Samuelsson (KD), *bilaga 1*.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 2 februari 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar många av de förslag som utredningen kommer med. Kunskapen om utbildningens betydelse både för barns och ungdomars situation under tiden de vårdas samt utbildningens betydelsen i ett livsperspektiv har ökat under de senaste åren. Barn i samhällsvård riskerar att vara sämre rustade än andra barn efter en tid i samhällets vård när det egentligen borde vara tvärtom. Socialtjänsten och de som ger barnen vård har av tradition varit mer fokuserade på barnets behandling och psykiska välbefinnande och inte sett utbildning som någon självklar del av detta. Kunskapen om utbildningens betydelse har dock fått stort genomslag i socialtjänstens olika verksamheter under de senaste åren. De HVB som staden har ramavtal med har alla något slag av överenskommelse med en kommunal eller fristående skola i närheten eller driver en egen fristående skola. Förvaltningen har i förfråg-

ningsunderlag understrukit vikten av detta och kritiskt granskat alla anbud i detta avseende. När det gäller familjehemsvården pågår ett utvecklingsarbete där bl.a. projektet SkolFam är en del för att lyfta familjehemsplacerade barns utbildning.

Förvaltningen har tillsammans med utbildningsförvaltningen i ”Stödmaterial för samverkan och ansvarsfördelning mellan stadsdelsnämndernas verksamheter och skolan” (beslutat i UtbN och SoN september 2010) formulerat hur samverkan mellan skolan och stadsdelsförvaltningen ska gå till inför en placering av ett barn. De förtydliganden som utredningen föreslår ger stöd för de rutiner som förvaltningarna gemensamt har formulerat och förankrat i respektive verksamheter.

Socialtjänsten ansvarar för att följa upp att ansvarig huvudman fullgör sina plikter när det gäller placerade barns utbildning och hälsa. Avseende utbildningen har förvaltningen länge efterfrågat just den typ av dokument och uppföljningsansvar som utredningen föreslår. Socialtjänstens kompetens är inte och ska inte vara pedagogiska frågor och socialtjänsten behöver stöd av skolhuvudmannen för att säkerställa placerade barns behov avseende utbildning.

Förvaltningen saknar ett resonemang i utredningen avseende tillfälligt placerade barn och barn som vistas i skyddat boende tillsammans med sin ena förälder under kortare eller längre tid. Barn som vistas med sin förälder i ett skyddat boende är oftast inte placerade av socialtjänsten i formell mening då det är en vårdnadshavare som har tagit med sig barnet för att skydda sig själv och barnet från en annan vårdnadshavare/förälder/närstående. I bästa fall kan barnet gå kvar i sin vanliga skola men förutom de praktiska problem som kan uppstå (behov av skolskjuts och därmed förenade oförutsedda kostnader) kan det vara förenat med stor risk för både barnet och den som har sökt skydd. Förvaltningen anser att skolhuvudmannen har ansvar för att se till att skolgången fungerar för alla barn och skulle önska förtydliganden även på detta område. Detsamma gäller barn som är placerade i jourhem.

Förvaltningen anser att tanken att skilja på fjärr- och distansundervisning är bra men att vill understryka vikten av att barn inte slentrianmässigt blir hänvisade till undervisning i det egna hemmet vid en dator på grund av s.k. psykosociala skäl. Det kan bara i undantagsfall och under en kortare tid vara bra för ett barn att undervisas i hemmet eller på annan plats, vid en dator. En underskriven samordnad individuell plan (kan motsvaras av en genomförandeplan eller ”barnets plan”) bör alltid finnas med som underlag för att alla samverkansparters ansvar ska vara tydliggjort och för att barnet och vårdnadshavaren ska veta vem som ansvarar för vad.

Förvaltningen menar att när ungdomar är placerade på ett särskilt ungdomshem kan distansundervisning vara en bra åtgärd men det är lika viktigt som i andra fall av distansundervisning att en plan med samtliga parter är upprättad så att ansvaret vid flytt till hemkommunen eller en övergång till ett HVB planeras noga.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 14 mars 2013 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen och att omedelbart justera beslutet.

Reservation anfördes av Edith Ringmar (V), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 12 februari 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattningsvis anser förvaltningen att utredningens förslag är bra. Det är angeläget att säkerställa att även barn och unga som är placerade i samhällsvård eller är på sjukhus så långt möjligt får en likvärdig utbildning som andra barn och unga. Det är också bra att tydliggöra socialnämnders respektive utbildningsnämnders ansvar när det gäller vård och ut-

bildning så att roller och förväntningar klargörs.

Nedan lämnas specifika synpunkter som förvaltningen vill lyfta fram sorterade under betänkandets rubriker och de förslag som utredningen kommit fram till.

3. Utbildning för elever i samhällsvård

Utredningen föreslår att socialnämnden ska lämna en underrättelse till ansvarig nämnd för utbildningen när ett beslut har fattats om vård av ett barn utanför det egna hemmet som innebär byte av skola. Socialnämnden ska också efter samråd med skolhuvudmannen beskriva i vårdplanen och genomförandeplanen hur eleven ska få lämplig utbildning. Hemkommunen ska efter en sådan underrättelse upprätta ett utbildningsdokument som innehåller uppgifter som hemkommunen anser att den nya skolhuvudmannen eller SiS behöver och en bedömning av vilka stödinsatser som eleven har behov av.

3.5.4 Hemkommunens uppföljningsansvar

Utredningens förslag: Hemkommunen ska ha ett uppföljningsansvar för sina skolpliktiga elever som bereds vård på HVB och som fullgör sin skolgång i en annan skola än hemkommunens. Hemkommunens uppföljningsansvar ska även omfatta de elever som får utbildning som är anordnad av Statens institutionsstyrelse eller får särskild undervisning på sjukhus eller en motsvarande institution. Hemkommunen ska följa barnets utbildning främst genom kontakter med barnet, rektorn på elevens nya skolenhet, de som vårdar barnet och vårdnadshavarna.

Förvaltningen anser att det som framgår av ovanstående text och förslag när det gäller tydliggörandet av ansvaret i huvudsak är bra.

Förvaltningen konstaterar att framtagandet av det utbildningsdokument som föreslås skulle innebära ytterligare krav på dokumentation i skolorna. Underlag i form av individuell utvecklingsplan, åtgärdsprogram, elevhälsojournaler med mera finns redan och skulle istället kunna sammanställas. När det gäller framtagandet av vårdplanen och genomförandeplanen vill förvaltningen understryka att det är viktigt att socialnämnden ansvarar för detta.

Utredningen föreslår att vid upprättande av utbildningsdokumentet ska elevens tidigare skolhuvudman bistå hemkommunen med de uppgifter som behövs för att upprätta dokumentet. Förvaltningen vill betona att det är av yttersta vikt att den tidigare skolhuvudmannen, både fristående och kommunal, har ansvaret för att denna information lämnas över till utbildningsförvaltningen i hemkommunen. Det är, som utredningen också lyfter fram, endast den tidigare skolan som har all kunskap om elevens skolsituation. Förvaltningen önskar dock ett tydliggörande när det gäller de fristående skolornas uppföljningsansvar, det vill säga deras ansvar både före, under och efter placeringen utanför hemmet. Förvaltningen bedömer att den centrala administrationen för att samla information om elevens tidigare skolgång samt följa upp denna kommer att medföra ökade kostnader för hemkommunen.

Förvaltningen anser att uppföljningsansvaret när det gäller elever i HVB, SiS och på sjukhus i övrigt beskrivs väl i utredningen men däremot är det inte helt tydligt när det gäller ansvaret för elever i familjehem som folkbokförs i en annan kommun. Här bör klargöras vilket ansvar utbildningsnämnden respektive socialnämnden har.

4. Utbildning för elever vid HVB

4.5 Skolpliktiga barn som vistas vid HVB ska få undervisning inom skolväsendet

Utredningens förslag: En elev som vistas vid ett HVB ska ha rätt att bli mottagen i en kommunal grundskola eller grundsärskola i den kommun där eleven vistas.

Utredningens bedömning: Samtliga skolpliktiga barn som vistas på HVB ska få undervisning inom skolväsendet. Eleven ska gå på en skola i närheten av HVB. Eleven och den undervisning eleven får ska omfattas av skollagens bestämmelser som gäller för den aktuella skolformen.

Förvaltningen anser att det är bra att säkerställa skolgången för barn och unga i HVB genom att de går i en skola inom skolväsendet. Detta är i enlighet med de riktlinjer som utbildningsförvaltningen har tagit fram och nämnden fastställt. Det är också bra att eleven ska kunna gå i en närliggande skola om inte HVB har en egen godkänd fristående skola där ele-

ven kan gå.

5. Utbildning för elever vid särskilda ungdomshem

5.7.3 Utredningens ställningstagande om vissa bestämmelser i skollagen

Utredningens förslag: Bestämmelsen om att eleverna ska ha tillgång till skolbibliotek i 2 kap. skollagen ska vara tillämplig på den utbildning som SiS anordnar.

Utredningens bedömning: Bestämmelserna om elevhälsa samt tillgång till lokaler och utrustning i 2 kap. skollagen ska inte vara tillämpliga på den utbildning som SiS anordnar.

Något undantag bör inte göras från kravet på lärarlegitimation i 2 kap. skollagen.

Utbildning vid de särskilda ungdomshemmen är en särskild utbildningsform och ingår inte i skolväsendet. Med anledning av en otydlighet i regleringen av denna verksamhet välkomnar förvaltningen ett förtydligande så att det klart framgår vilka bestämmelser i skollagen som är tillämpliga vid utbildning vid särskilda ungdomshem.

Förvaltningen delar utredningens uppfattning att SiS inte själva kan uppfylla skollagens krav på elevernas tillgång till lokaler och utrustning utan att det medför extra kostnader. Förvaltningen vill understryka vikten av att SiS initierar samarbeten med närliggande skolor för att kunna låna olika specialsalar eller på andra sätt försöker möjliggöra att eleverna får en likvärdig utbildning.

6. Särskild undervisning vid sjukhus

Utredningen klargör att särskild undervisning, enligt 24 kap. skollagen, inte ingår i skolväsendet och att detta inte ska ändras. Det finns inte någon bestämmelse om att sjukhuslärare ska vara utbildade legitimerade lärare och utredningen föreslår inte heller att införa sådan bestämmelse. De hänvisar till att elever som vårdas på sjukhus redan är elever på en skola och undervisningen på sjukhus endast ska ses som ett komplement.

Förvaltningen menar att elever på sjukhus befinner sig i en särskild, utsatt situation och bör därför, i enlighet med det som utredningen föreslår i övrigt, undervisas av behöriga lärare för att de ska kunna få en så likvärdig utbildning som möjligt. Till exempel finns krav på utbildade lärare vid SiS som inte heller ingår i skolväsendet. Utredningen tar upp att eleverna i de flesta fall inte behöver stanna särskilt länge på ett sjukhus men att olika behandlingar med återkommande vistelser kan göra att den totala tiden kan bli lång. I förarbetena till skollagen betonas också vikten av att den här lärargruppen kompetensutvecklas både i ämneskunskaper och i fördjupade psykologiska kunskaper.

6.2.3 Sjukhus och någon annan eller motsvarande institution

Utredningens förslag: Begreppet någon annan institution eller en motsvarande institution i 24 kap. 1, 16, 17 och 20 §§ skollagen ska ersättas med begreppet institution knuten till ett sjukhus.

Utredningen konstaterar att det inte finns någon samstämmig tolkning av vad som avses med "motsvarande institution". Ibland har begreppet tolkats som att det även kan avse ett HVB, vilket är en tolkning som utredningen inte ställer sig bakom. Utredningen tolkar begreppet som att det ska motsvara sjukhus eller ha en koppling till sjukhus och sjukvård, till exempel ett behandlingshem som är knutet till en BUP-klinik.

Utifrån utredningens förslag gör förvaltningen tolkningen att elever i vissa behandlingshem och de som vistas i skyddade boenden, där barn och föräldrar på grund av skyddsbehov inte kan lämna boendet, omfattas av skollagens bestämmelser om elever i behov av särskilt stöd som till exempel enskild undervisning, undervisning i särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång.

6.2.4 Ändring av förordningen om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet

Utredningens förslag: Förordningen om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet ska ändras så att en huvudman inom skolväsendet även ska kunna få statsbidrag för elever i grundsärskolan, specialsolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som får särskild undervisning på sjukhus eller en institution knuten till ett sjukhus.

Idag omfattar förordningen om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet bara elever i grundskolan. Utredningen menar att ovanstående förslag inte medför ökade kostnader för kommunerna. Detta eftersom utredningen har fått information om att eleverna redan idag

får stöd av sjukhuslärarna oberoende av vilken skolform de hör till. Förvaltningen delar inte detta ställningstagande utan menar att om statsbidraget ska omfatta fler skolformer bör även bidraget utökas. Dessutom anser många sjukhuskommuner redan idag att inte tilldelningen av medel räcker utan att de måste skjuta till egna medel.

7. Fjärrundervisning och distansundervisning

Utredningen föreslår en generell reglering för att inrätta möjlighet att bedriva fjärrundervisning respektive distansundervisning genom användandet av informations- och kommunikationsteknologi. De förordar dock en restriktiv tillämpning med hänvisning till att det saknas forskning på området. Utredningen föreslår en uppdelning mellan fjärrundervisning och distansundervisning som också får skilda regleringar.

Fjärrundervisning utmärks av att eleverna är i skolans lokaler tillsammans med en handledare och fjärrläraren bedriver sin undervisning från en annan plats. Elever och lärare har direktkontakt med varandra. Skälet till att införa fjärrundervisning ska vara att det saknas en behörig lärare i ämnet eller kursen på elevens skolenhet eller i organisationen, ämnet eller kursen inte erbjuds på skolan eller när antalet elever inte är tillräckligt för en undervisningsgrupp. Förslaget är att fjärrundervisningen endast ska tillåtas i vissa ämnen, som till exempel moderna språk, modersmål och teckenspråk.

Med distansundervisning avser utredningen en interaktiv undervisningsmetod, där elev och undervisande lärare är åtskilda i rummet och även i tiden. Till skillnad från fjärrundervisningen innebär distansundervisningen distans i både rummet och tiden, oftast även i dialogen. Skälet till att bevilja distansundervisning utgår oftast från den enskilde elevens förhållanden, elevperspektivet är det dominerande. Utredningen föreslår att distansundervisning kan anordnas för elever med medicinsk eller psykosocial problematik eller andra skäl.

Förvaltningen menar att den föreslagna fjärrundervisningen skulle kunna omfatta fler ämnen. Förvaltningen anser att utredningens förslag till distansundervisning/fjärrundervisning är former som är värda att prova när annan undervisning inte är möjlig eller lämplig. Vid synnerliga skäl kan sådana lösningar vara ett sätt att bedriva undervisning istället för att eleven inte alls kommer till skolan eller kan få sin rätt till utbildning tillgodosedd. Det är dock viktigt att eleverna är mogna för denna form av undervisning och att den kombineras med annan undervisning. Det är likaså viktigt att undervisningen kontinuerligt följs upp och utvärderas, och i berörda fall, med målet att den enskilda eleven ska kunna återgå till skolan.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 mars 2013 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen och att omedelbart justera beslutet.

Reservation anfördes av Rosa Lundmark (V) och Magnus Dannqvist m.fl.(S), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 18 februari 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar utredarens uppfattning att skollagens bestämmelse om tillgång till en likvärdig skolgång ska gälla alla skolpliktiga elever. Det innefattar även att de barn och ungdomar som vistas på HVB ska ha sin skolgång i en skola inom skolväsendet. Utredaren föreslår alltså inga nya bestämmelser som ger HVB möjlighet att anordna undervisning vid hemmet för de inskrivna barnen/-ungdomarna. Aktuell forskning har påvisat att den enskilt viktigaste skyddsfaktorn för hur barn och ungdom lyckas senare i livet är hur det har lyckats

i skolan. Förvaltningen ser positivt på att utredningens förslag är ämnade att ge elever i samhällsvård ökade möjligheter till den utbildning de har rätt till.

Det är tydligt uttryckt vad som är socialnämndens ansvar när beslut om vård utanför det egna hemmet har fattats. Det stärker barnets rätt att socialnämnden i samråd med skolhuvudmannen ska beskriva hur barnet ska få lämplig utbildning i vårdplan och genomförandeplan samt se till att ett utbildningsdokument upprättas.

Det är positivt att utredaren betonar att det är hemkommunens ansvar att följa upp sina elever som är skolpliktiga och som bereds vård på HVB, SIS-institution eller vistas på sjukhus och som går i skola i en annan kommun. Vidare anser förvaltningen att det är positivt att det av remissunderlaget framgår att det ska vara en rättighet att en elev som är placerad på ett HVB-hem ska tas emot i en kommunal skola eller grundsärskola i den kommun där eleven vistas. Eventuella kostnader får regleras via den interkommunala ersättningen.

Förvaltningen delar utredningens uppfattning att elev som har vistats vid ett HVB och som återvänder till sin hemkommun ska ha rätt att fullfölja sina påbörjade studier på ett nationellt program eller nationell inriktning på gymnasieskola eller gymnasiesärskola.

Utredaren efterlyser ett klagörande och förtydligande av regelverket så att det framgår vilka bestämmelser i skollagen som är tillämpliga vid utbildning vid särskilda ungdomshem. Vidare anser utredningen att det pedagogiska arbetet på SIS-institutionerna ska ledas av en rektor och att kravet på behöriga lärare inte ska frångås. Förvaltningen delar den uppfattningen.

Möjligheten till distansundervisning för elever med psykosocial problematik kan fungera bra under en övergångsperiod under det att annan undervisning planeras. Svårigheten för dessa barn/ungdomar kan dock vara bristen på hjälp av lärare och att det blir mycket självstudier som kan vara svåra att klara av.

Förvaltningen välkomnar att frågan uppmärksammas då såväl svensk som utländsk forskning pekar på att placerade barn som grupp har väsentligt lägre utbildningsnivå vid vuxen ålder än andra jämnåriga oavsett längden på placeringen, deras ålder vid placeringen eller placeringsform. (Vinnerljung "Fosterbarns skolgång och utbildning).

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 mars 2013 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av Berit Bornecrantz Dias (V), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 februari 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Östermalms stadsdelsnämnd har tagit del av remissen och tillstyrker samtliga förslag i utredningen. Att stärka alla barn och ungas möjligheter till en bra skolgång är självklart och viktigt i det ansvar som vilar på samhället och kanske än mer specifikt när det gäller barn och unga som är placerade i samhällsvård. Förvaltningen menar dock att utredningen behöver förtydligas ytterligare med vem som gör vad, alltså vilken nämnd har ansvar för vad. Att som i utredningen skriva att hemkommunen ansvarar är enligt förvaltningens tyckande för ottydligt och bör därför preciseras.

RESERVATIONER M.M.

Socialnämnden

Reservation anfördes av Inger Stark (V) enligt följande.

1. Socialnämnden tillstyrker i huvudsak förvaltningens förslag.
2. Därutöver framför nämnden följande.

Vi är tveksamma till distansundervisning som undervisningsmetod för placerade ungdomar som ofta har kommit efter i skolan på grund av social problematik. Många av dessa elever har koncentrationssvårigheter, och ska istället för självstudier få största möjliga stöd från lärare. Att överföra myndighetsutövning till entreprenörer vill vi också avstyrka.

Särskilt uttalande gjordes av Marie Ljungberg Schött m.fl. (M), Ann-Katrin Åslund (FP), Stina Bengtsson (C) och Ewa Samuelsson (KD) enligt följande.

Vi välkomnar alliansregeringens förslag om utbildning för elever i samhällsvård och fjärr- och distansundervisning.

Utbildning och skola är nyckelfaktorer för barns och ungas framtid. Utbildning är extra viktigt för barn i samhällsvård. Forskning har visat att barn i samhällsvård riskerar att vara sämre rustade för framtiden och att familjehemsplacerade barn oftare än andra barn underpresterar i skolan, trots att de har samma begåvning som andra. Svensk forskning visar även att betygsresultatet i årskurs nio har större betydelse för barns utveckling än socioekonomisk bakgrund. Genom att rusta barnen så att de kan gå ut skolan med fullständiga betyg ökar vi deras möjligheter att lyckas senare i livet.

Stockholms stad arbetar aktivt för att öka och stärka placerade barns skolgång och utbildningsnivå. Dels genom ökat samarbete mellan socialtjänst, förskola och skola med tydliga ansvarsregler och direktiv för att uppnå tydlig helhetssyn kring de barn som far illa eller riskerar att fara illa, dels genom tydliga kontaktpersoner mellan socialtjänsten och skola. Under 2013 har Stockholms stad också inlett arbetet med projekt SkolFam, där syftet är att stärka familjehemsplacerade barns utbildning genom konkret stöd för att de ska uppnå goda skolresultat.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Edith Ringmar (V) enligt följande.

- att nämnden beslutar enligt förvaltningens förslag
- att därutöver vill vi framföra följande

Inledning

Artikel 28 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) uttrycker att varje barn har rätt till utbildning. Utbildningen ska enligt artikel 29 syfta till att utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och psykisk och fysisk förmåga. Detta ställer krav på att utbildningen ska vara tillgänglig och åtkomlig samt att den motiverar det enskilda barnet. För elever med inlärningssvårigheter är det avgörande att de får tillgång till lämplig utbildning.

Med utgångspunkt i artikel 2 i barnkonventionen, som uttrycker principen om icke-diskriminering, ska barn som är placerade i olika former av samhällsvård eller vistas på sjukhus rätt till en undervisning som motsvarar den undervisning andra elever i Sverige har tillgång till.

Barnets rätt till utbildningen måste gälla lika för alla barn och kravet kan inte undantas några huvudmän som bedriver utbildning. Barn som vårdas på sjukhus eller är placerade i samhällets vård ska inte få utbildning som det ställs lägre krav på eller bedrivs av obehöriga lärare.

Vid placeringen

Socialnämnden ska lämna en underrättelse till ansvarig nämnd för utbildning när beslut har fattats om vård av ett barn utanför det egna hemmet som innebär byte av skola.

Socialnämnden ska vidare efter samråd med skolhuvudmannen beskriva i vårdplanen och genomförandeplanen hur eleven ska få lämplig utbildning. Hemkommunen ska se till att ett utbildningsdokument upprättas när man fått en underrättelse från socialnämnden. Viktigt att nämnden i vårdplan och genomförandeplan tydligt anger hur nämnden ska verka för att barnet får en lämplig utbildning som hon eller han har rätt till. Nämnden ska lägga lika stor vikt vid att god vård erbjuds som att han eller hon får lämplig utbildning.

Utredningen föreslår att hemkommunen ska ha ett uppföljningsansvar för sina skolpliktiga barn som bereds vård på HVB och som går i skola i en annan kommun. Uppföljningsansvaret ska även omfatta elever som får sin utbildning anordnad av Statens institutionsstyrelse eller får särskild utbildning på sjukhus eller en motsvarande institution.

Utbildningsförvaltningen konstaterar att framtagandet av det utbildningsdokument som föreslås skulle innebära ytterligare krav på dokumentation i skolorna. Utredningens förslag att hemkommunen ska se till att utbildningsdokumentet upprättas bygger på det faktum att hemkommunerna inte i tillräckligt stor omfattning tagit sitt ansvar för den placerade elevens utbildning.

Utbildning för elever vid HVB

Utredningens bedömning är att HVB inte ska ges generell möjlighet att anordna undervisning vid HVB för barn och unga som är placerade där. Enligt utredningen är det viktigt att säkerställa att unga vid HVB får den utbildning som de själva önskar och har rätt till. Utredningen lägger stor vikt vid den enskilda elevens rätt till likvärdig utbildning.

En elev som vistas på ett HVB ska få rätt att bli mottagen i en kommunal grundskola eller grundsärskola i den kommun där eleven vistas. Utredningen anser därför att alla elever som vistas vid HVB ska omfattas av skolväsendet för att säkerställa att barn på HVB får en likvärdig utbildning. Det är bra att barn och unga som bor på Hem för vård och boende (HVB) får sina rättigheter om utbildning tydligare tillgodosedda genom att ansvaret för barnens skolgång flyttas över till det allmänna skolväsendet som omfattas av skollagen.

Likaså ska icke skolpliktiga elever som vistas på ett HVB få möjlighet att påbörja eller fullfölja sina gymnasiestudier i närheten av HVB om kommunen där eleven vistas erbjuder sådan utbildning. En elev som vistas på ett HVB och tillhör gymnasiesärskolan ska ha samma rättigheter till gymnasieutbildning oavsett om det är ett nationellt eller individuellt program som är aktuellt i, i den nya kommunen. Utredningen föreslår också att en elev som har vistats vid ett HVB och återvänder till sin hemkommun ska ha rätt att fullfölja sina påbörjade gymnasiestudier på ett nationellt program eller en nationell inriktning på gymnasieskola eller gymnasiesärskola.

Kravet om en likvärdig utbildning måste gälla alla barn i Sverige och skollagen måste i sin helhet måste omfatta alla barn. Det är inte acceptabelt att barn får en ofullständig utbildning på grund av de vårdas på ett särskilt ungdomshem som drivs av Statens Institutionsstyrelse. Kravet för godkänd lärarlegitimation ska gälla för samtliga lärare hos alla huvudmän som bedriver utbildning för barn i Sverige utan undantag är självklart.

Distans och fjärrundervisning

Det finns en fara i att förslaget på reglering av fjärrundervisning kan utnyttjas för att ersätta normal undervisning. Fjärrundervisning bör endast genomföras under en kortare över-

gångsperiod. Fjärrundervisning ska inte vara ett mer ekonomiskt gynnsamt alternativ för huvudmän som har svårt att rekrytera lärare i moderna språk, samiska, modersmål, inklusive minoritetsspråk eller teckenspråk.

Förslaget att distansundervisning ska få anordnas för elever som vistas i särskilda ungdomshem tycker Vänsterpartiet är olämpligt mot bakgrund till det som utredningen själv beskriver som krävande undervisningsmetod som ställer högre krav på eleven vad gäller koncentration och närvaro än vanlig undervisning. Elever på särskilda ungdomshem har stort behov av extra stöd av lärare och behov av specialpedagogiska lösningar varför att distansundervisning blir en olämplig undervisningsform för dessa elever. Det är inte acceptabelt att elever på särskilda ungdomshem inte ska ha rätt till en undervisning anpassad för deras behov på samma sätt som andra elever har rätt till detta.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Rosa Lundmark (V) och Magnus Dannqvist m.fl. (S) enligt följande.

1. Nämnden tillstyrker i huvudsak förvaltningens förslag
2. Därutöver vill vi framföra följande

Vi är tveksamma till distansundervisning som undervisningsmetod för placerade ungdomar som ofta har kommit efter i skolan på grund av social problematik. Många av dessa elever har koncentrationssvårigheter, och ska istället för självstudier få största möjliga stöd från lärare. Att överföra myndighetsutövning till entreprenörer vill vi också avstyra.”

Östermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Berit Bornecrantz Dias (V) enligt följande.

att i huvudsak instämna med förvaltningens förslag samt
att i övrigt anföra följande:

Vi ser positivt på en generell reglering för att inrätta möjlighet att bedriva fjärrundervisning respektive distansundervisning, både inrikes och utrikes. Vi ser också mycket positivt på om regeringen uppmuntrar forskning om fjärr- och distansundervisning, då den enligt remissen saknas i tillräcklig omfattning.

Vi instämmer med Skolverket i att en lösning som innebär att kommunen kan använda en lärare som är anställd i en annan kommun eller i en fristående skola kan vara en smidig lösning utifrån verksamheternas behov. Skolorna kan på ett relativt enkelt sätt och genom den senaste tekniken få tillgång till den särskilda kompetens som saknas i den egna skolan men som finns hos en annan huvudman, dock måste "entreprenad" begränsa sig till att innebära anlåtande av "uppdragstagare som är fysiska personer och som knyts till myndigheten på ett sådant sätt att de kan anses delta i verksamheten"

(http://www.sofiadistans.nu/prog_blanketter/Forslag_Distans_Skolverket.pdf Uppdragstagare, sid. 24)

Vi är inte nöjda med dagens begränsning för statsbidrag för distansutbildning i utlandet. Dessa verkar inte jämligt för svenska barns och ungdomars utbildning i svenska språket och svensk realia utifrån modersmålsperspektivet. För att få del av statsbidrag för studier i svensk distansutbildning borde det vara tillräckligt att vårdnadshavare eller elev är svensk medborgare eller har permanent uppehållstillstånd i Sverige. Nyligen har reglerna begränsats till att vårdnadshavare ska ha utlandstjänstgöring under längre eller kortare tid, vilket påminner om svunna tider då svenskar i utlandet i stort utgjordes av personer i kyrklig mission eller tjänst-

göring i statlig biståndsorganisation/ambassad. Svenskar bor i utlandet permanent eller under perioder också av andra orsaker såsom exempelvis hälsoskäl, förtidspension eller äktenskap med utlandsfödd och därför borde reglerna vara mer tidsenliga och baseras på anknytning till Sverige.